

**ПОДАТКИ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОГО РЕСУРСУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: УКРАЇНА ТА ЄС****Тропіна В. Б.,
Клименко А. М.**

Питання фінансової децентралізації та пошук напрямів підвищення рівня фінансової спроможності територіальних громад мають надзвичайно важливе значення для соціально-економічного розвитку України.

Бюджет є основним інструментом, використання якого забезпечує виконання територіальними громадами своїх функцій. Саме тому питанням та проблемам, пов'язаним з формуванням дохідної частини бюджету місцевого самоврядування, розширенням бази оподаткування приділяється велика увага в наукових працях учених як зарубіжних, так і вітчизняних наукових шкіл. Водночас новизна проблем, пов'язаних з фінансовою децентралізацією, потребує подальших досліджень, зокрема, щодо обґрунтування напрямів підвищення ролі податків у формуванні фінансових ресурсів територіальних громад

Завданням дослідження є аналіз формування доходів місцевих бюджетів в Україні за рахунок податкових надходжень та порівняльний аналіз податкових джерел формування фінансових ресурсів територіальних громад в Україні та в окремих країнах ЄС. Метою статті є обґрунтування напрямів підвищення ролі податків у забезпеченні фінансової спроможності територіальних громад.

У процесі дослідження використовувались загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу і синтезу, метод порівняння, узагальнення, статистичні тощо.

У статті здійснено аналіз формування доходів місцевих бюджетів в Україні за рахунок податкових надходжень. Доведено, що фінансова децентралізація та податкова і бюджетна реформа мають досить позитивні тенденції та сприяють зростанню доходів місцевих бюджетів і нарощенню їх фінансового потенціалу. Однак місцеві податки не стали регулюючим інструментом, а є другорядними відносно державного оподаткування. Тому система місцевого оподаткування в Україні потребує подальшого реформування. Діюча на сьогодні в країні система місцевих податків і зборів потребує подальшого розвитку оскільки вона має забезпечити достатні обсяги власних доходів місцевих бюджетів, а також бути інструментом місцевої соціально-економічної політики. Шляхами збільшення обсягу місцевих податків і зборів повинно бути встановлення таких податків, які б забезпечували достатній обсяг надходжень, що в свою чергу дасть можливість створити надійне джерело дохідної частини місцевих бюджетів. Розширення самостійності органів місцевої влади має надати їм можливість відігравати важливу роль у соціально-економічному розвитку громади та країни в цілому. Оскільки місцеві податки і збори повинні складати основу доходів місцевих бюджетів, необхідно розширити права місцевих територіальних громад щодо їх встановлення і затвердження ставок та надання пільг, а також, враховуючи позитивний досвід країн ЄС, щодо диверсифікації податкових надходжень зокрема, за рахунок оподаткування нерухомості.

Результати цього дослідження можуть бути застосовані в процесі реформування системи місцевого оподаткування з метою підвищення рівня фінансової спроможності територіальних громад.

Ключові слова: податки, місцеві бюджети, доходи місцевого бюджету, фінансова спроможність, територіальні громади

**НАЛОГИ В ФОРМИРОВАНИИ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ
ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩЕСТВ: УКРАИНА И ЕС****Тропина В. Б.,
Клименко А. М.**

Вопросы фискальной децентрализации и поиск направлений повышения уровня финансовой самостоятельности территориальных общин имеют чрезвычайно важное значение для социально-экономического развития Украины. Основным инструментом, с помощью которого территориальные общины осуществляют свои функции, является бюджет. Поэтому вопросам и проблемам, которые касаются формирования доходной части бюджетов местного самоуправления, поиску и реализации резервов их наполнения, расширению базы налогообложения уделяется достаточно большое внимание в научных трудах ученых как зарубежных, так и отечественных научных школ. В то же время новизна проблем, связанных с фискальной децентрализацией, требует дальнейших исследований, в частности, обоснование направлений повышения роли налогов в формировании финансовых ресурсов территориальных общин.

Задачей исследования является анализ формирования доходов местных бюджетов в Украине за счет налоговых поступлений и сравнительный анализ налоговых источников формирования финансовых ресурсов территориальных общин в Украине и в отдельных странах ЕС. Целью статьи является обоснование направлений повышения роли налогов в обеспечении финансовой автономии территориальных общин.

В процессе исследования использовались общенаучные и специальные методы: анализа и синтеза, метод сравнения, обобщения, статистические и др.

В статті проведено аналіз формування доходів місцевих бюджетів в Україні за счет налогових поступлений. Доказано, что финансовая децентрализация, налоговая и бюджетная реформы имеют положительные тенденции и способствуют росту доходов местных бюджетов и наращиванию их фискального потенциала. Однако местные налоги не стали регулирующим инструментом, а являются второстепенными относительно государственного налогообложения. Поэтому система местного налогообложения в Украине требует дальнейшего реформирования. Действующая на сегодня в стране система местных налогов и сборов требует дальнейшего развития поскольку она должна обеспечить достаточные объемы собственных доходов местных бюджетов, а также быть инструментом местной социально-экономической политики. Пути увеличения объема местных налогов и сборов должно быть установление налогов, обеспечивающих достаточный объем поступлений, что в свою очередь позволит создать надежный источник доходной части местных бюджетов. Расширение самостоятельности органов местной власти даст им возможность играть важную роль в социально-экономическом развитии общин и страны в целом. Поскольку местные налоги и сборы должны составлять основу доходов местных бюджетов, необходимо расширить права местных территориальных общин по вопросам утверждения ставок налогов и сборов, предоставления налоговых льгот, а также, учитывая положительный опыт стран ЕС, по вопросам диверсификации налоговых поступлений, в частности, за счет налогообложения недвижимости.

Результаты этого исследования могут быть применены в процессе реформирования системы местного налогообложения с целью обеспечения финансовой самостоятельности территориальных общин.

Ключевые слова: налоги, местные бюджеты, доходы местного бюджета, финансовая автономия, территориальные общины

TAXES IN THE FORMATION OF FINANCIAL RESOURCES TERRITORIAL COMMUNITIES: UKRAINE AND THE EU

Valentyna Tropina,
Andrii Klymenko

The issues of fiscal decentralization and the search for ways to increase the level of financial independence of territorial communities are extremely important for the socio-economic development of Ukraine. The main instrument by which territorial communities carry out their functions is the budget. Therefore, issues and problems that relate to the formation of the revenue side of local government budgets, the search and implementation of reserves for their filling, the expansion of the tax base is given a lot of attention in the scientific works of scientists from both foreign and domestic scientific schools. At the same time, the novelty of the problems associated with fiscal decentralization requires further research, in particular, substantiation of directions for increasing the role of taxes in the formation of financial resources of territorial communities.

The objective of the study is to analyze the formation of local budget revenues in Ukraine at the expense of tax revenues and a comparative analysis of tax sources for the formation of financial resources of territorial communities in Ukraine and in individual EU countries. The purpose of the article is to substantiate the directions for increasing the role of taxes in ensuring the financial autonomy of territorial communities.

During the research, general scientific and special methods were used: analysis and synthesis, the method of comparison, generalization, statistical, etc.

The article analyzes the formation of incomes of local budgets in Ukraine at the expense of tax revenues. It has been proven that financial decentralization, tax and budget reforms have positive trends and contribute to the growth of revenues of local budgets and increasing their fiscal potential. However, local taxes have not become a regulatory instrument, but are secondary to government taxation. Therefore, the local taxation system in Ukraine requires further reform. The current system of local taxes and fees in the country requires further development, since it must provide sufficient volumes of own revenues of local budgets, as well as be an instrument of local socio-economic policy. The way to increase the volume of local taxes and fees should be the establishment of taxes that provide a sufficient volume of revenues, which in turn will create a reliable source of revenue for local budgets. Expanding the autonomy of local authorities will enable them to play an important role in the socio-economic development of communities and the country as a whole. Since local taxes and fees should form the basis of local budget revenues, it is necessary to expand the rights of local territorial communities to approve tax rates and fees, grant tax benefits, and also, taking into account the positive experience of EU countries, on diversifying tax revenues, in particular, through taxation of real estate.

The results of this study can be applied in the process of reforming the local taxation system in order to ensure the financial independence of territorial communities.

Key words: taxes, local budgets, local budget revenues, financial autonomy, territorial communities.

JEL Classification: H20, H72, R51

Актуальність теми дослідження. Децентралізація бюджетної системи України на сьогодні є одним з найважливіших напрямів суспільної трансформації країни. Проведені зміни в податковому та бюджетному законодавстві в частині збільшення обсягів як власних доходів місцевих бюджетів, так і місцевих податків та зборів, а також зміни в системі місцевого самоврядування – утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), сприяли підвищенню рівня їхньої фінансової спроможності, але не забезпечили у повній мірі фінансової самостійності органів місцевої влади. З огляду на зазначене, тема дослідження є актуальною.

Постановка проблеми. Зміни в податковому та бюджетному законодавстві в частині збільшення обсягів власних доходів місцевих бюджетів, ліквідація неефективних податків та видатків на їх адміністрування, що були більшими, ніж надходження від таких податків і зборів; введення нових економічно ефективних податків; зміна податкових ставок; розширення кола платників податків; розширення переліку типів об'єктів оподаткування; віднесення окремих загальнодержавних податків до місцевих податків тощо – все це сприяло формуванню значних фінансових ресурсів, які отримали в своє розпорядження територіальні громади. Однак, на відміну від переважної більшості європейських країн, формуються вони здебільшого не за рахунок зусиль органів місцевого самоврядування, а тією частиною яка надається з державного бюджету. Отже, залишається проблема забезпечення фінансової самостійності територіальних громад, зокрема, шляхом підвищення ролі податків у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів.

Аналіз останніх публікацій. Дослідження проблем, пов'язаних з податковими джерелами формування дохідної частини бюджетів територіальних громад висвітлюються в працях багатьох дослідників. Серед останніх публікацій із зазначеної тематики слід назвати наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених [1-6]: А. Бойко та А. Миронова (2016) здійснили детальний аналіз стану і структури місцевих податків та зборів на прикладі окремого міста. Авторами було доведено їх особливу роль у формуванні місцевого бюджету та виявлено основні проблеми місцевого оподаткування, що зменшують рівень надходжень до місцевого; Ф. Гейнман, М.-Д. Моссінджер та М. Естер (2018) впровадили мета-регресійний аналіз впливу численних фіскальних правил для бюджетного процесу на основі 30 досліджень, опублікованих за останнє десятиліття; Ф. Біанчі та К. Ілут (2017) дослідили модель економіки США зі змінами в структурі фіскальної політики; О. Кириленко та Я. Баранець (2020) на основі аналізу бюджетів об'єднаних територіальних громад визначили основні проблеми у забезпеченні їхньої фінансової спроможності та запропонували напрями її підвищення; У статті Мартиненко В. (2019) досліджено основні шляхи покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами в умовах модернізації фіскальної політики, які здатні забезпечити розширення фінансової автономії адміністративно-територіальних одиниць в Україні. Водночас, попри вагомий науковий доробок, проблема формування бюджетів місцевого самоврядування в умовах фіскальної децентралізації та необхідність забезпечення належної фінансової бази територіальних громад залишається невирішеною, що обумовлює актуальність теми та необхідність подальшого дослідження.

Постановка завдання, мети дослідження. Завданням дослідження є порівняльний аналіз податкових джерел формування фінансових ресурсів територіальних громад в Україні та в окремих країнах ЄС. Метою статті є обґрунтування напрямів підвищення ролі податків у забезпеченні фінансової спроможності територіальних громад.

Метод проведення дослідження. У процесі дослідження використовувались загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу і синтезу, метод порівняння, узагальнення, статистичні тощо.

Виклад основного матеріалу. Ефективна система місцевого самоврядування є необхідним елементом функціонування демократичної держави. Для виконання своїх функцій, створення належних умов життєдіяльності на території громади органи місцевої влади повинні мати достатні фінансові ресурси на основі відповідних бюджетних коштів.

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначено, що місцеві бюджети мають бути достатніми для здійснення органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень і забезпечення мешканців відповідних громад якісними публічними послугами.

Бюджет є основним інструментом, використання якого забезпечує виконання територіальними громадами своїх функцій. Саме тому питанням та проблемам, пов'язаним з формуванням дохідної частини бюджету місцевого самоврядування, розширенням бази оподаткування приділяється велика увага.

Основним джерелом надходжень місцевих бюджетів мають стати власні доходи, у тому числі місцеві податки і збори. Тому підвищення ролі саме місцевих податків та зборів і збільшення їх частки у складі доходів є головним напрямом зміцнення місцевих бюджетів та розширення фінансової автономії відповідних територій. З огляду на це, органи місцевого самоврядування мають забезпечити підвищення ефективності бюджетно-податкового планування та сприяти виявленню резервів зростання податкового потенціалу. Реалізація цих завдань можлива насамперед через обґрунтоване і зважене встановлення місцевих податків і зборів на території відповідної територіальної громади.

Податковими надходженнями визнаються встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори та місцеві податки і збори.

Відповідно до нових умов перерозподілу бюджетних коштів ресурси об'єднаних територіальних громад формуються за рахунок:

загальнодержавних податків і зборів:

- податок та збір на доходи фізичних осіб 60%;
- податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності 100%;
- рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування 37%;
- рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування) 100%;
- рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення 100%;

- рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення 5%;
- рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення 100%;
- рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату 3%;
- акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів 100%;
- частина акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального 13,44% місцевих податків і зборів:
- податок на майно (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плата за землю, транспортний податок) 100%;
- збір за місця для паркування транспортних засобів 100%;
- туристичний збір 100%;
- єдиний податок 100% [7].

Надходження від місцевих податків і зборів зараховуються безпосередньо до доходів бюджетів місцевого самоврядування.

Значна частка загальнодержавних податків і зборів зараховується до місцевих бюджетів у визначених пропорціях. Очевидно, що доходи місцевих бюджетів у частині загальнодержавних податків і зборів є величиною, на яку безпосереднього впливу місцева влада немає. Мається на увазі, що елементи податків і зборів (ставка, податкові пільги тощо) та пропорції розподілу надходжень закріплені централізовано. Лише в частині місцевих податків і зборів місцева влада має певну самостійність, тому, що установлення місцевих податків та зборів, непередбачених Податковим кодексом, забороняється.

Таким чином можна сказати що у забезпеченні виконання державної функції щодо регулювання економічних процесів головну роль відіграють податки які зараховуються до місцевих бюджетів. Але це недостатньо для забезпечення незалежності органів місцевого самоврядування.

Беручи до уваги те, що впровадження місцевих податків і зборів та встановлення розміру їх ставок (у межах, встановлених Податковим кодексом) віднесено до повноважень органів місцевого самоврядування, вони мають можливість впливати на обсяги обов'язкових платежів до місцевих бюджетів. А отже, формування значної частини власних доходів безпосередньо залежить від того, наскільки ефективно місцева влада зможе організувати процеси щодо запровадження та мобілізації місцевих податків і зборів.

Враховуючи бюджетну децентралізацію, варто звернути увагу на фінансову самостійність місцевих бюджетів. Тому аналіз доходів місцевих бюджетів у різних проекціях, а також визначення відсотку виконання річних планових показників є актуальним та затребуваним.

Таблиця 1. Динаміка податкових надходжень до місцевих бюджетів у 2016–2020 рр., млн грн

Види платежів	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Зміна у 2016-2020 рр. %
Податок на доходи фізичних осіб	78971	110653	135647	165504	184469	+133,59
Акцизний податок	11627	13156	13623	13718	14245	+22,51
Податок на прибуток підприємств	5879	6485	8782	10230	10028	+70,57
Місцеві податки і збори	42261	52587	58902	73576	74918	+77,27
Плата за користування надрами	1082	1103	2878	3680	3122	+188,53
Інше	7080	17021	9982	3836	3686	-
Всього	146902	201005	229815	270546	290468	+97,73

Джерело: складено авторами за даними Державної казначейської служби України [8].

За 2016-2020 рр. приріст податкових надходжень склав 97,73% або 143566,0 млн грн. Найбільш значимим показником серед податкових надходжень місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб (далі ПДФО). Темп приросту ПДФО у 2016-2020 рр. склав 133,59% або 105498 млн грн. Загалом обсяг надходжень ПДФО за 2020 р. становить 184469 млн грн. що складає 63,50% від усіх податкових надходжень.

Другу групу серед податкових надходжень займають місцеві податки і збори, які протягом досліджуваного періоду також зростають: у 2020 р. у порівнянні з 2016 р. зросли на 77,27% або 32657 млн грн. За 2020 р. надходження становлять 74918 млн грн. або 25,79% загальних податкових надходжень.

Акцизний податок, надходження від якого становили 14245 млн грн або 5% від загальних надходжень, є третім. Він показує приріст протягом 2016-2020 рр. 22,51% або 2618 млн грн.

Високі темпи приросту показує податок на прибуток підприємств 70,57% або 4149 млн грн.

Найбільше у відсотковому еквіваленті приріст показала плата за користування надрами 188,53% або 2 040 млн. грн. Проте частка питомої ваги в загальних надходженнях податкових становить всього 1,1% (3 122 млн. грн)

Отже, виходячи з попередніх розрахунків, динаміка надходжень податків і платежів у порівнянні з попередніми роками має позитивний результат.

Провівши аналіз формування доходів місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень варто зазначити, що фінансова децентралізація та податкова і бюджетна реформа мали досить позитивні тенденції, що сприяло зростанню доходів місцевих бюджетів та нарощенню їх фіскального потенціалу.

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

Для оцінки рівня фінансової автономії місцевих бюджетів проаналізуємо рівень покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами (рис. 1).

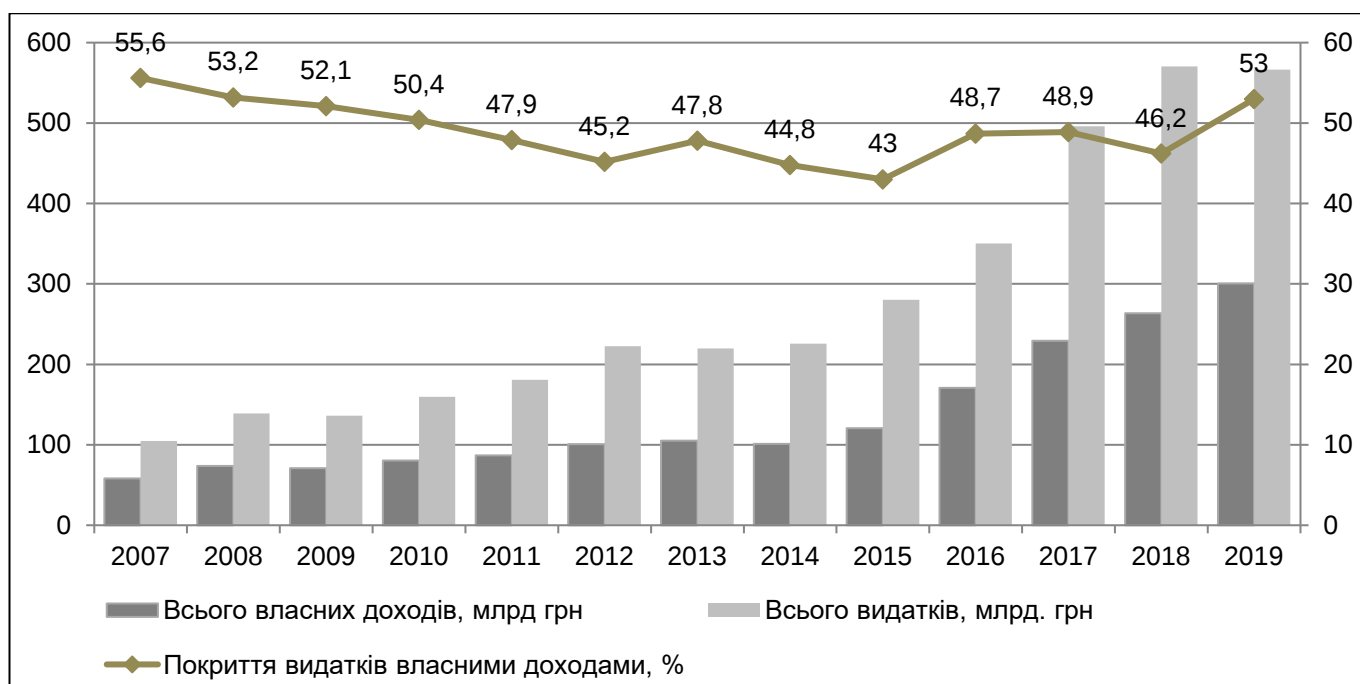

Рисунок 1. Динаміка рівня покриття видатків місцевих бюджетів України власними доходами у 2007-2019 рр.

Джерело: розраховано та побудовано за даними Державної казначейської служби України [8].

Як свідчать дані, наведені на рис. 1., упродовж 2007–2019 рр. рівень покриття видатків місцевих бюджетів України власними доходами суттєво змінювався, сягнувши свого максимального рівня 55,6 % у 2007 р., найменшого – 43,0 % – у 2015 р. Середній рівень покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами за аналізований період становить 48,9%.

У 2014 р. було проанонсовано початок реформи децентралізації в Україні з метою надання місцевим органам влади більшої фінансової автономії та послаблення залежності від Уряду щодо отримання трансфертів. Так, вже в 2016 р. власні доходи місцевих бюджетів становили 48,7 % обсягу сумарних видатків, у 2017 р. – 48,9 %, у 2018 р. – 46,2 %, у 2019 р. – 53,0 %.. Тобто, в період реалізації реформи фінансової децентралізації відносна фінансова автономія місцевих бюджетів зросла на 10 %. Проте цього недостатньо для забезпечення фінансової самостійності територіальних громад.

Через місцеві бюджети в Україні перерозподіляють обсяг податків і зборів, еквівалентний 6,5% ВВП (рис. 2.). Це навіть більше, ніж у розвинутих країнах Європи.

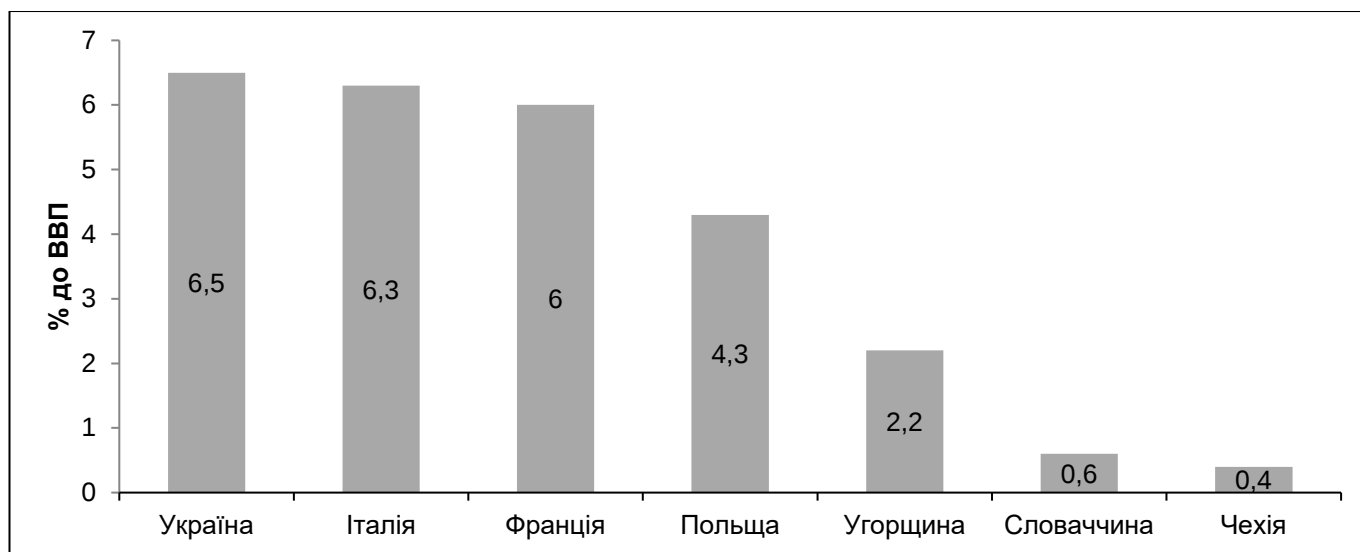

Рисунок 2. Податкові надходження місцевих бюджетів у % до ВВП

Джерело: побудовано на основі даних [10].

Місцеві бюджет в країнах Європи здебільшого наповнюються надходженнями від оподаткування нерухомого майна (в т. ч., землі), частка яких сягає третини, а то й перевищує половину усіх податкових надходжень місцевих бюджетів. В Україні ж вона порівняно невисока – 13% (в т. ч., майже 10% – від оподаткування землі).

Європейський досвід показує що формування доходів місцевих бюджетів має свої особливості. Так, у структурі доходів місцевих бюджетів у Швеції переважають податки (більше 60%), у Швейцарії – більше, ніж 45%, у Франції, Фінляндії та Норвегії – від 35% до 40%. До місцевих податків у зарубіжних країнах, як правило, відносять майнові, місцеві прибуткові, промислові, податки на професію, а також податки, які відображають політику місцевих органів влади (екологічні, на полювання, на собак тощо). В Україні у структурі доходів місцевих бюджетів також переважають податки (більше 85%).

Першим кроком реформування бюджетних систем у більшості східноєвропейських країн стало виділення з державного бюджету місцевих бюджетів і надання їм автономного характеру. Автономність місцевих бюджетів має два аспекти:

- політичний – згідно із законодавчими нормами кожна адміністративно-територіально одиниця має свій бюджет;
- економічний – ґрунтується на принципі самофінансування кожної бюджетної одиниці.

Принцип самофінансування у чистому і буквальному значенні в кожній країні світу не реалізується, оскільки географічне положення, економічні умови і можливості регіонів є різними. У зв'язку з цим відносини центрального бюджету з місцевими будуються на нормативній основі, виходячи з об'єктивних критеріїв [10].

Здійснено порівняльний аналіз структури податкових надходжень місцевих бюджетів в Україні та в окремих країнах ЄС (рис. 3).

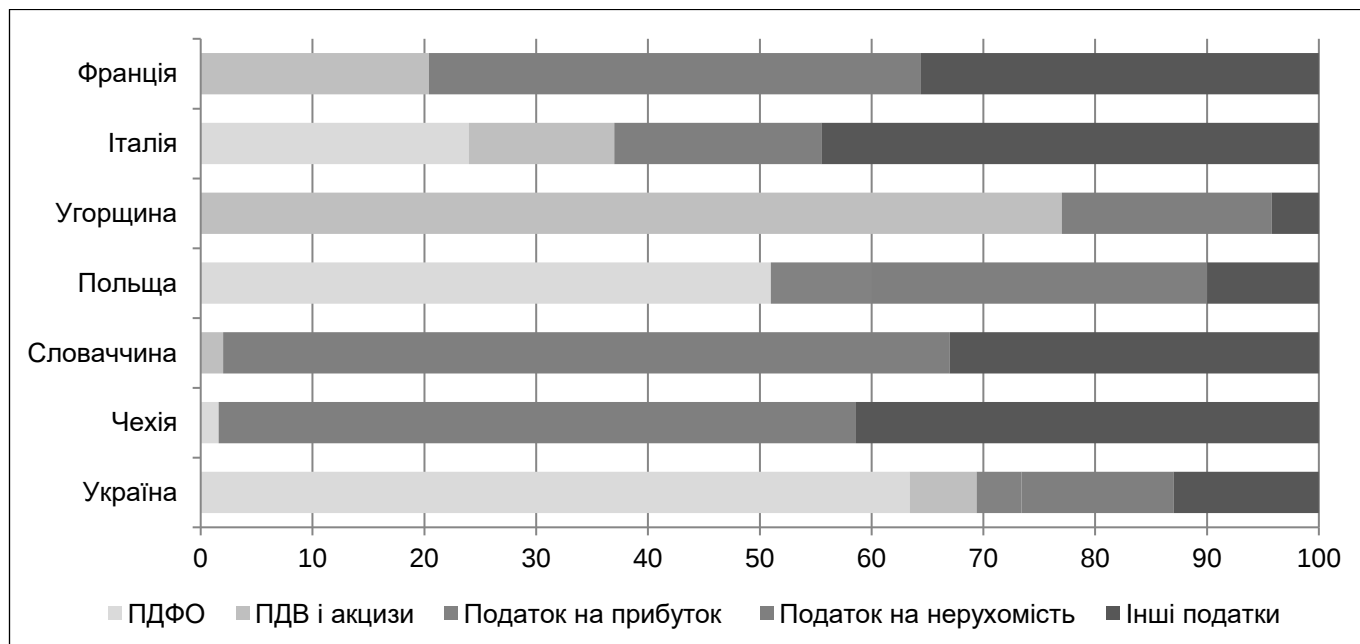

Рисунок 3. Структура податкових надходжень місцевих бюджетів, %

Джерело: побудовано за даними [9].

За структурою податкових надходжень місцеві бюджети України найбільше подібні до польських. Однак, в Україні, на відміну від Польщі, вага ПДФО перевищує три чверті усіх зібраних до місцевих бюджетів через податки і збори коштів. Така висока питома вага цього податку пояснюється тим, що єдиний податок в країнах Європи не існує. Натомість доходи самозайнятих осіб там оподатковують на загальних підставах із застосуванням за підсумками року податкового відшкодування. Тому, надходження від єдиного податку – віднесені нами до групи інших податків – можна прирівняти до ПДФО. А зважаючи, що в структурі загальних податкових надходжень єдиний податок становить майже 13%, отримуємо чи не єдине насправді значуще джерело наповнення місцевих бюджетів в Україні – ПДФО. За умови зменшення заборгованості з оплати праці, частка ПДФО в структурі може сягнути ще вище.

Серед інших джерел, які в окремих країнах є вагомими в наповненні місцевих бюджетів, варто вказати на оподаткування транспортних засобів (Італія, Чехія, Польща) та оподаткування фінансових і капітальних трансакцій (Франція). ПДФО як основа наповнення місцевих бюджетів України – джерело доволі стабільне, якщо дивитись загалом по країні. Однак його висока частка в окремо взятій громаді вказує на сильну залежність її бюджетних надходжень від наявності бізнесових структур та офіційної зайнятості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз формування доходів місцевих бюджетів в Україні за рахунок податкових надходжень дозволяє зробити висновок, що фінансова децентралізація та податкова і бюджетна реформа мають досить позитивні тенденції та сприяють зростанню доходів місцевих

бюджетів і нарощенню їх фінансового потенціалу. Однак місцеві податки не стали регулюючим інструментом, а є другорядними відносно державного оподаткування. Тому система місцевого оподаткування в Україні потребує подальшого реформування. Діюча на сьогодні в країні система місцевих податків і зборів, потребує подальшого руху в напрямку розвитку оскільки вона має, забезпечити достатні обсяги власних доходів місцевих бюджетів, а також бути інструментом місцевої соціально-економічної політики. Шляхами збільшення обсягу місцевих податків і зборів мають бути встановлення таких податків, які б забезпечували достатній обсяг надходжень, що в свою чергу дасть можливість створити надійне джерело дохідної частини місцевих бюджетів. Розширення самостійності органів місцевої влади має надати їм можливість відігравати важливу роль у соціально-економічному розвитку громади та країни в цілому. Оскільки місцеві податки і збори повинні складати основу доходів місцевих бюджетів, необхідно розширити права місцевих територіальних громад щодо їх встановлення, затвердження ставок та надання пільг, а також, враховуючи позитивний досвід країн ЄС, щодо диверсифікації податкових надходжень зокрема, за рахунок оподаткування нерухомості. Пошук шляхів вирішення означених проблем визначають напрями подальших наукових досліджень

Список використаних джерел

1. Бойко А. О., Миронова А. М. Роль місцевих податків і зборів у формуванні місцевого бюджету. Молодий вчений. 2016. № 4. С. 19-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_4_7
2. Heinemann F., Moessinger M.-D., Yeter M. Do fiscal rules constrain fiscal policy? A meta-regression-analysis. European Journal of Political Economy. 2018. Volume 51. P.69–92. DOI : <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2017.03.008>
3. Bianchi F., Ilut C. Monetary/Fiscal policy mix and agents' beliefs. Review of Economic Dynamics. 2017. Volume 26. P. 113–139. URL: <https://doi.org/10.1016/j.red.2017.02.011>
4. Кириленко О., Баранець Я. Досвід забезпечення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2020. № 3. С. 54-68.
5. Мартиненко В. В. Шляхи покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами при модернізації фінансової політики. Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка», 2019. № 14(42), С. 90-96. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Economy/article/view/2529/2303>
6. Возняк Г., Жеребило І. Формування фінансово спроможних територіальних громад: ризики децентралізації. Фінанси України. 2020. № 1. С. 73-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2020_1_8
7. Джерела доходів місцевих бюджетів URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/369/2019.pdf>
8. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
9. На чому заробляють місцеві бюджети в країнах Європи та в Україні? URL: <https://cost.ua/744-na-chomu-zaroblyayut-mistsevi-byudzhety-v-krayinakh-evropy-ta-v-ukrayini/>
10. Чуркіна І. Є. Реформи бюджетної системи ЄС: результати та перспективи. Економіка та держава. 2015. № 10. С. 66-69. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2015/18.pdf

Referens

1. Bojko A. O., Myronova A. M. (2016). Rol' mistsevykh podatkov i zboriv u formuvanni mistsevoho biudzhetu [Role of local taxes and fees in the formation of the local budget]. Molodyj vchenyj, 4. 19-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_4_7
2. Heinemann F., Moessinger M.-D., Yeter M. (2018). Do fiscal rules constrain fiscal policy? A meta-regression-analysis. European Journal of Political Economy, 51. 69–92. DOI : <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2017.03.008>
3. Bianchi F., Ilut C. (2017). Monetary/Fiscal policy mix and agents' beliefs. Review of Economic Dynamics, 26. 113–139. URL: <https://doi.org/10.1016/j.red.2017.02.011>
4. Kyrylenko O., Baranets' Ya. (2020). Dosvid zabezpechennia finansovoi spromozhnosti ob'iednanykh terytorial'nykh hromad [Experience in ensuring the financial capacity of united territorial communities]. Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu, 3. 54-68.
5. Martynenko V. V. (2019). Shliakhy pokryttia vydatkiv mistsevykh biudzhetyv vlasnyimi dokhodamy pry modernizatsii fiskal'noi polityky [Ways to cover local budget expenditures with own revenues during the modernization of fiscal policy]. Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiia», seriia «Ekononika», 14(42). 90-96. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Economy/article/view/2529/2303>
6. Vozniak H., Zherybylo I. (2020). Formuvannia finansovo spromozhnykh terytorial'nykh hromad: ryzyky detsentralizatsii [Formation of financially viable territorial communities: risks of decentralization]. Finansy Ukrainy, 1. 73-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2020_1_8
7. Dzherela dokhodiv mistsevykh biudzhetyv [Sources of local budget revenues]. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/369/2019.pdf>
8. Derzhavna kaznachejs'ka sluzhba Ukrainy [State Treasury Service of Ukraine]. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
9. Na chomu zarobliaut' mistsevi biudzhety v krainakh Yevropy ta v Ukraini? [What do local budgets in Europe and Ukraine earn?]. URL: <https://cost.ua/744-na-chomu-zaroblyayut-mistsevi-byudzhety-v-krayinakh-evropy-ta-v-ukrayini/>
10. Churkina I. Ye (2015). Reformy biudzhethnoi systemy YeS: rezul'taty ta perspektvy [Reforms of the EU budget system: results and prospects]. Ekonomika ta derzhava, 10. 66-69. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2015/18.pf

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Тропіна Валентина Борисівна, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
вул. Сухомлинського 30, м. Переяслав, 08401, Україна
e-mail: tropina@ukr.net
orcid.org/0000-0003-4148-3873

Клименко Андрій Михайлович, аспірант кафедри фінансів, обліку і оподаткування ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
вул. Сухомлинського 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна
e-mail: andriyfromukraine@gmail.com

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Тропина Валентина Борисовна, доктор экономических наук, профессор кафедры финансов, учета и налогообложения

ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды»
ул. Сухомлинского 30, г. Переяслав, 08401, Украина
e-mail: tropina@ukr.net

Клименко Андрей Михайлович, аспирант кафедры финансов, учета и налогообложения ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды»
ул. Сухомлинского 30, г. Переяслав-Хмельницкий, 08401, Украина
e-mail: andriyfromukraine@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHORS

Valentyna Tropina, Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation SHEE «Pereyaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University after Grygoriy Skovoroda»
Sukhomlynskogo Str., 30, Pereyaslav, 08401, Ukraine
e-mail: tropina@ukr.net

Andrii Klymenko, postgraduate Department of Finance, Accounting and Taxation SHEE «Pereyaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University after Grygoriy Skovoroda»
Sukhomlynskogo Str., 30, Pereyaslav-Khmelnytsiy, 08401, Ukraine
e-mail: andriyfromukraine@gmail.com

УДК 336.14

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2021-49-188-200>**АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ**

**Малишко В. В.,
Макарчук І. М.,
Дем'яненко Л. О.**

Предметом дослідження є місцеві бюджети.

Метою дослідження є аналіз формування і використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Методи, що були використані в процесі дослідження: узагальнення, метод порівняльного аналізу, метод системно-структурного аналізу й синтезу, статистичний, загальнонаукові, спеціальні методи наукового пізнання та інші методи дослідження.

***Результати роботи.** Охарактеризовано роль доходів місцевих бюджетів у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування. Вказано два основних чинники, від яких залежить потенційна дієздатність фінансових ресурсів. Зазначено фактори, які негативно впливають на процес виконання місцевих бюджетів; що є пріоритетним напрямом розмежування доходних джерел між місцевими бюджетами. Проаналізовано фінансові ресурси за різними кваліфікаційними ознаками; виконання доходів місцевих бюджетів за 2020 рік.*

***Галузь застосування результатів:** Міністерство фінансів України, Верховна Рада України, органи місцевого самоврядування, міські та районні ради, об'єднані територіальні громадами для формування фінансових ресурсів.*

***Висновки.** Потенційні можливості економічного розвитку кожного міста залежать від його ресурсного забезпечення. Управління процесами формування, розміщення та використання фінансових ресурсів потребує насамперед чіткої визначеності як самого поняття «фінансові ресурси», так і джерел їх формування, місця концентрації та напрямів використання.*

В умовах сьогодення, місцеві бюджети не в достатній мірі забезпечені фінансовими ресурсами. Це перешкоджає органам місцевої влади виконувати в повній мірі покладені на них функції, а також не створює сприятливого життєвого середовища мешканцям територіальних громад.